

Csorba Béla beszéde az újvidéki koszorúzáson 2015. november 1.

Tisztelt emlékezők, újvidékiek és környékeliek, kedves vendégeink!

A napokban múlt huszonöt esztendeje annak, hogy a szomszédos településen, Temerinben néhány nappal mindenszentek előtt először szerveztünk nyilvános megemlékezést az 1944 októberében kivégzett magyarok egyik tömegsírjánál. Sohasem fogom elfeledni azt a megtört, zokogó idős asszonyt, aki hangos jajszavakkal nyilvánosan ekkor sirathatta el először 56 évvel korábban sokadmagával ártatlanul gödörbe lőtt fiatal fiát. A temerini megemlékezés sikeres próbának bizonyult: az állam nem küldött ránk rendőröket, sem verőlegényeket, sem provokátorokat, legfeljebb egy-két besúgó ólálkodott a fák között, vagy bújt meg az akkor még nem túl nagy számú emlékező között. A temerini megemlékezés híre, köszönve a Magyar Szó akkori ügyeletes szerkesztőjének, Matuska Mártonnak bombaként robbant a Délvidéken, s az elkövetkező napokban Vajdaság több településén követőkre talált. Legelőször éppen itt, Újvidéken, Papp Ferencnek és társainak köszönhetően, aki évtizedekig – egészen haláláig – vívta szélmalomharcát a szerb állammal, a város vezetőivel, a cinikus és kisztílú rendőrségi és közvállalati bürokraták siserehadával.

Ha körülnézünk, ma is azt látjuk, amit 25 évvel ezelőtt. Lényegében nem történt semmi. Az újvidéki magyarok békés küzdelme a mindenkit megillető kegyeleti jogokért, azért, hogy legyen az ártatlanul áldozatul esett magyaroknak is emlékműve, máig nem valósult meg. Egyelőre csak ígérekkel van teli a padlás, s van egy megvalósulatlan szép tervünk, ahogy azt Makovecz Imre megálmodta és megrajzolta.

Biztató, hogy Újvidék város képviselő-testülete májusban deklarációban ítélte el az 1944 őszen és telén bírósági ítélet nélkül kivégzett és az egykori kátyi erdőben titokban eltemetett áldozatokkal szembeni kommunista gonosztettet, de tudnunk kell, hogy ekkoriban sem csupán ideológiai alapon működött a terror, hanem legalább ilyen mértékben, vagy még inkább, nemzeti alapon is. Így tűntek el Újvidékről a németek, és így lettek megritkítva a magyarok. Hogy mennyien váltak az erőszakos cselekmények áldozataivá? Nem tudjuk, ugyanis az Újvidékre vonatkozó állambiztonsági iratok mindmáig nem kerültek elő. Vajon miért? Talán nem utolsó sorban éppen a nagy számú német és magyar áldozat miatt, amelynek száma eléri az ezres nagyságrendet.

Egyszóval ami Újvidéket illeti, igen messze vagyunk még a munka befejezésétől: kár volt a Szerb-Magyar Akadémiai Vegyesbizottságnak a bejelentéssel annyira sietni. A munka ugyanis, annak ellenére, hogy sok minden történt, sok minden tisztázódott, még egyáltalán nincs elvégezve, és ez nem csak Újvidék vonatkozásában állítható, de általánosabb érvennyel is.

Tapasztaljuk, hogy a megbékélés nemes szándékát nemegyszer beárnyékolja a megvalósulás számtalan gyarlósága. A rehabilitációs és kárpótlási eljárások vontatottan haladnak, a nagy csinnadrattával bejelentett szerb korányhatározat Csúrog, Zsablya és Mozsor egykori magyar lakói kollektív bűnösségének hatályon kívül helyezéséről a gyakorlatban egy pipa dohányt sem ér: továbbra is a meghurcolt túlélőnek és a megbélyegzett és megölt áldozat hozzátartozóinak kell az ártatlanságot bizonyítani, vagyis ténylegesen, a szó igazi értelmében mindmáig érvényben maradt a kollektív bűnösség emberiségellenes elve.

Van tehát még bőven tennivalónk, és éppen a még elvégzendő közéleti, politikai, kegyeleti munka tömkelege miatt jó lenne, ha a szerb-magyar történelmi egymásrautaltságból következő őszinte szembenézés igénye nem homályosítaná el a látásunkat; üdvös volna, ha különbséget tudnánk tenni a napi hírértékű látszatsikerek és a tényleges eredmények között, ellenkező esetben nem fogjuk elkerülni az újabb történelmi csalódást.